

politično neambicioznega partnerja ali pa kot tekmica za prestiž, je povsem njena zadeva. Če se hočemo ubraniti ponovnemu uveljavljanju totalitarnosti družbene strukture, mora tudi Cerkev vzeti del odgovornosti nase in revidirati doslej prevladujoče načine družbenopolitičnega delovanja. Mora ji postati jasno, da je evropska civilizacija storila velike korake v smeri duhovnega in družbenega osvobajanja človeka. Da je svoboda evropskemu človeku najvišja vrednota, čeravno se v kakšni zatohli pameti še vedno koti strah pred njo in se ta strah ponuja kot odrešilni lek »zablodelemu« človeštvu. Da je pluralna, civilna družba tisti preizkušeni model, ki predstavlja sodobnim humanim težnjam edino ustrezno obliko udružbljanja. Da je povsem od njenega ravnanja odvisno, ali jo bo sodobna družba sprejemala z naklonjeno odprtostjo ali s prezirom.

Verjetno bo človek prihodnjega stoletja bolj poduhovljeno bival. Moral bo, če želi razrešiti nakopičene probleme naše civilizacije. A nič ne kaže, da bo ta duhovnost izrazito krščanske provenience. Krščanstvo bo gotovo doživelo novo renesanso, kakor jo je že večkrat v zgodovini. Toda obdobje krščanske civilizacije, kakršna se je uveljavila in sesula v preteklih stoletjih evropske zgodovine, je dokončno minilo. Nastopa postkrščanska era, ko bo resnica krščanskega oznanila šele morala zaživeti neokrnjeno, kakor je rad ugotavljal pokojni Marjan Rožanc.

Andrej
Magajna,
poslanec

Bo Cerkev znala reči tudi ne?

Vaša vprašanja bi lahko razdelil na dve področji: tista, ki se neposredno nanašajo na vračanje Cerkve na področje politike in približevanja državni oblasti, in tista, ki se tičejo njene notranje preobrazbe, ki naj bi jih pogojevale demokratične spremembe v Sloveniji.

Vpliv politične odjuge na Cerkevno »odjugo« je po navadi vprašljiv, saj prek demokratizacije na novo pridobljeni vzvodi moči zavrejo posluš za duha časa in upravičene zahteve laikov, ki jih je drugače, v podrejeni vlogi, prisiljena upoštevati. Torej bi proces splošne demokratizacije lahko v naših razmerah celo okrepil njeno ortodoksnost. Bojim se, da bo v zavest Cerkve prepozno prišlo spoznanje, da je naklonjenost, ki se trenutno kaže do vsega, kar je povezano z vero in Cerkvijo, le trenutna solidarnost s še včeraj preganjanim. Kritikom v njej sami (čeprav jih danes bolj malo slišimo) in zunaj nje bo morala resno prisluhniti in je ne sprejeti samo kot negodovanje prejšnjih struktur.

Prepričan sem, da si danes nihče v Sloveniji vključno s Cerkvijo in krščanskimi demokrati ne želi klerikalizma, žal pa se ga ne moremo otresti z enkratno svečano zaobljubo, ampak je ta nevarnost trajna, posebno pa še v razmerah, ko ji nihče drug ne postavlja ovir.

Dodatna nevarnost je tudi v tem, da ne bo vstopil skozi glavna vrata Cerkve, od koder ga vsi pričakujemo in se ga bojimo, ampak od drugod. Nosilci bodo, in so že delno danes, laiki s politično močjo, ki so prepričani,

da z različnimi ukrepi le popravljajo krivice, ki so bile v preteklosti storjene Cerkvi. Naj povem naravnost, mislim krščanske demokrate, ki imajo danes v parlamentu in vladi močne pozicije. Ob nastanku krščanskodemokratske stranke se je Cerkev sicer modro umaknila, ob njenem volilnem uspehu pa je pozabila na načelne zadržke, saj je bila možnost njenega uveljavljanja prek stranke preveč mamljiva. Zelja po oblasti v družbi je ponavadi moška zadeva in zato toliko bolj nevarna za cerkveno hierarhijo, kjer so brez izjeme sami predstavniki »močnejšega spola«.

Tako kot klerikalizem najbrž ne bo vstopil skozi glavna cerkvena vrata, tako tudi ne bo prišel po znani poti, kjer bi mu že vnaprej postavili barikade.

Klerikalizem si bo najbrž utiral prostor v družbeno tkivo prek postulatov, splošno priznanih vrednot, ki pa vseeno nimajo vnaprej znanih aplikacij in lahko postanejo orodje tistega, ki mu v danem trenutku razmere omogočajo, da se razglasi za kompetentnega. Pri tem ne mislim na tradicionalne postulate katolicizma, kot so demokratični konsenz na političnem področju, liberalizem na področju ekonomije in katoliški socialni nauk (čeprav bi se na primer o liberalizmu dalo polemizirati), ampak na pojme in njihove pomenske zveze, kot so: narod, domoljubje, naše korenine... pa tja do splošnih pojmov, kot so dostojanstvo in nedotakljivost življenja, npravstvenost itd.

Pravzaprav je metoda uveljavljanja ideologij in doktrin vedno enaka. Spomnimo se: tudi marksizem je za uveljavljanje svojih postulatov bolj kot teoretično prepričevanje uporabljal splošne kategorije, ki naj bi imele objektivno vrednost. (Vsi se lahko strinjamo, da je svet dialektično povezan, kaj pa konkretno sledi, je pa seveda drugo vprašanje, da ne govorim o sintagmi znanstveni socializem, kjer je marksizem uporabil za svojo prepričljivost kategorijo, ki se z ideologijo v osnovi razhaja).

Druga nevarnost je v nemoči teoretično določiti področja, kjer je krščanski nauk nujno vezan na določeno družbeno prakso. Ali lahko sploh iz temeljnih krščanskih načel izpeljemo imanenten političen sistem oz. ureitev in enoznačno odgovorimo na zapletena družbena vprašanja? V praksi to pomeni vprašanje, do kam se lahko Cerkev spusti in opredeli pri presoji družbene prakse, ne da bi manipulirala z naukom ali verniki.

Tretje področje vtihotapljanja pa je večni in za vse uporabni pragmatizem. To je v politiki sila uporabna zadeva, ko ne vemo, kako bi opravili z lastnimi načeli in od njih »malce« odstopili. Zadnje čase vse pogosteje slišimo: praktično je. Praktično je na primer, da otroci ne hodijo čez cesto k verouku, ampak naj bi ga obiskovali kar v šolskih prostorih. Praktično je razpošiljati mladinski verski tisk kar po šolah, praktično bo organizirati v šoli (ker drugje recimo ni prostora) tudi kakšno versko predavanje. Ali ne bo koristno, če bo na konferenci sodeloval tudi kaplan, ki otroke pozna iz verske šole. Gotovo bo zelo udobno in praktično za učitelje, če jim bo kar sam minister Vencelj predpisal seznam primerne in npravstveno neoporečnega čtiva za otroke.

Kdor je bil le malo pozoren, je tega opazil že veliko. Nekateri sicer v tem ne vidijo velikega problema, vendar pa, podobno kot Veljko Rus, menim, da so te tendence zelo nevarne in se glede tega ne bi mogel strinjati z mnenjem Jožeta Pučnika, ki na zadevo gleda preveč lahkotno.

Težnja po obvladovanju družbene celote in vse druge oblike klerikalizacije javnega življenja so v trenutnih razmerah za našo Cerkev velika

skušnjava. Želim, da bi se je zavedala in bi kdaj znala reči ne tudi vsem dobro želečim (ali samo lojalnim), mestnim in občinskim funkcionarjem, ki vabijo njene predstavnike na vse možne in nemožne otvoritve in proslave, da bi znala reči ne, ko ji bodo odpirali vrata v šole, vrtnice in druge javne institucije, in ne nazadnje, da bi znala reči ne opredeljevanju do področij, ki niso neposredno vezana na bistvo Kristusovega oznanila.

Ljubljana, 6. oktobra, 1990

Cerkev za pluralno demokratično družbo

dr. Drago
Ocirk,
teolog

Sodobnost (modernité) pomeni posebno obdobje, ki se je začelo z zatonom religijskega obvladovanja družbe in misli in v katerem se uveljavlja človek kot posameznik. To dogajanje se je na družbenem področju udeležilo v demokraciji in nazor-skem pluralizmu, v ekonomiji pa v liberalnem kapitalizmu. Zaradi vseh teh procesov in vloge, ki jo v njih imata krščanstvo in Cerkev, se sodobniki

vedno znova praktično in teoretično srečujejo z njima. V sodobni Evropi so se ta srečanja različno uresničevala, dokler ni končno prišlo do vsestranskega družbeno uspešnega sodelovanja. Povsem drugače je bilo v drugem delu Evrope, kjer je porajanje sodobnosti zatrl totalitarizem. Zato se tu sodobnost začenja šele sedaj.

Zanimanje Sodobnosti za Cerkev je še eno znamenje, da tudi Slovenija stopa v novi vek. Veselje nad tem grenijo le nestrpnost, podtikanja in poenostavljanja, s katerimi nosilci totalitarnega režima in misli sprejemajo in tolmačijo navzočnost kristjanov in Cerkve v javnosti. Tej miselnosti se, žal, ni izognil niti vprašalnik za anketo Sodobnosti: Ali se Cerkev vrača v politiko? Vsekakor zasluži, da bi bil objavljen kot spomenik minulih časov in nesodobne misli. V prispevku k anketi bom predstavil, kako kristjani in Cerkev razumemo demokracijo in pluralizem, — dve pridobitvi sodobnosti —, ju sprejemamo in si zanju prizadevamo.

1. Oseba ali celota

Zapeljiva je misel, da bi navzočnost kristjanov in Cerkve pri nas razlagali kot »zamenjavo pozicijskih soodvisnosti: obrobno postane središčno, središče je potisnjeno na obrobje«, kot predlaga vprašalnik. Cerkev naj bi torej zamenjala partijo, krščanstvo pa komunizem. Več kot očitno je, da to ne drži. V resnici je parlamentarna demokracija zamenjala partijski totalitarizem, idejni pluralizem pa komunistični monizem. Seveda pa s tem še nismo odgovorili, zakaj so tudi kristjani in Cerkev poslej navzoči v javnosti. Ali samo zato, ker ju demokracija in pluralizem pač morata prenašati?